

Mladá veda

Young Science

Mladá veda

Young Science

MEDZINÁRODNÝ VEDECKÝ ČASOPIS MLADÁ VEDA / YOUNG SCIENCE

Číslo 2, ročník 11., vydané v júni 2023

ISSN 1339-3189, EV 167/23/EPP

Kontakt: info@mladaveda.sk, tel.: +421 908 546 716, www.mladaveda.sk

Fotografia na obálke: Saint-Tropez. © Branislav A. Švorc, foto.branisko.at

REDAKČNÁ RADA

doc. Ing. Peter Adamišín, PhD. (Katedra environmentálneho manažmentu, Prešovská univerzita, Prešov)

doc. Dr. Pavel Chromý, PhD. (Katedra sociálnej geografie a regionálneho rozvoje, Univerzita Karlova, Praha)

Mgr. Jakub Köry, PhD. (School of Mathematics & Statistics, University of Glasgow, Glasgow)

prof. Dr. Paul Robert Magocsi (Chair of Ukrainian Studies, University of Toronto; Royal Society of Canada)

Ing. Lucia Mikušová, PhD. (Ústav biochémie, výživy a ochrany zdravia, Slovenská technická univerzita, Bratislava)

doc. Ing. Peter Skok, CSc. (Ekomos s. r. o., Prešov)

prof. Ing. Róbert Štefko, Ph.D. (Katedra marketingu a medzinárodného obchodu, Prešovská univerzita, Prešov)

prof. PhDr. Peter Švorc, CSc., predseda (Inštitút histórie, Prešovská univerzita, Prešov)

doc. Ing. Petr Tománek, CSc. (Katedra verejnej ekonomiky, Vysoká škola báňská - Technická univerzita, Ostrava)

Mgr. Michal Garaj, PhD. (Katedra politických vied, Univerzita sv. Cyrila a Metoda, Trnava)

REDAKCIA

Mgr. Branislav A. Švorc, PhD., šéfredaktor (Vydavateľstvo UNIVERSUM, Prešov)

Mgr. Martin Hajduk, PhD. (Banícke múzeum, Rožňava)

PhDr. Magdaléna Keresztesová, PhD. (Fakulta stredoeurópskych štúdií UKF, Nitra)

RNDr. Richard Nikischer, Ph.D. (Ministerstvo pro místní rozvoj ČR, Praha)

PhDr. Veronika Trstianska, PhD. (Ústav stredoeurópskych jazykov a kultúr FSS UKF, Nitra)

Mgr. Veronika Zuskáčová (Geografický ústav, Masarykova univerzita, Brno)

VYDAVATEĽ

Vydavateľstvo UNIVERSUM, spol. s r. o.

www.universum-eu.sk

Javorinská 26, 080 01 Prešov

Slovenská republika

JAZYKOVÁ PRÍPRAVA ČLENOV VOJENSKÝCH DISPONIBILNÝCH SKUPÍN

LANGUAGE TRAINING OF MEMBERS OF DISPOSITIONAL GROUPS

Lenka Nagyová ¹

Autorka pôsobí ako asistentka Katedry jazykov na Akadémii Policajného zboru v Bratislave. Vo svojej dizertačnej práci sa venuje jazykovej príprave príslušníkov ozbrojených síl Slovenskej republiky a príslušníkov bezpečnostných zložiek z hľadiska potrieb operácií medzinárodného krízového manažmentu.

The author works as an assistant in the Department of Languages at the Police Academy in Bratislava. In her dissertation thesis she deals with the language training of members of the Armed Forces of the Slovak Republic and members of the security forces from the point of view of the needs of international crisis management operations.

Abstract

This contribution focuses on the way of providing foreign language training of members of the Armed Forces of the Slovak Republic (from the point of view of dispositional groups, they are members of military dispositional groups), in particular as regards their lifelong education in this field and the fulfilment of linguistic requirements in accordance with the tasks arising from the international obligations of the Slovak Republic within the framework of membership in NATO and the EU. We analyse the existing system of language training for military professionals, specify its possible shortcomings and present challenges that need to be addressed within the Ministry of Defence of the Slovak Republic.

Key words: security, threat, dispositional groups, language education and training, lifelong learning, members of the Armed Forces

Abstrakt

Tento príspevok sa zaoberá spôsobom realizácie odbornej cudzojazyčnej prípravy profesionálnych vojakov v Slovenskej republike (z pohľadu disponibilných skupín ide o členov vojenských disponibilných skupín), najmä pokiaľ ide o ich celoživotné vzdelávanie v tejto oblasti a o splnenie požiadaviek na znalosť cudzieho jazyka v súlade s úlohami vyplývajúcimi z medzinárodných záväzkov Slovenskej republiky v rámci členstva v NATO a EÚ. Analyzujeme súčasný systém jazykového vzdelávania pre vojenských profesionálov,

¹ Adresa pracoviska: Mgr. Lenka Nagyová, Akadémia Policajného zboru, Sklabinská 1, 835 17 Bratislava
Email: lenka.nagyova@akademiapz.sk

špecifikujeme jeho prípadné nedostatky a uvádzame výzvy, ktoré je v rezorte ministerstva obrany potrebné riešiť.

Kľúčové slová: bezpečnosť, hrozba, disponibilné skupiny, jazykové vzdelávanie a príprava, celoživotné vzdelávanie, príslušníci ozbrojených síl SR

ÚVOD

Súčasnú bezpečnostnú prostredie je charakteristické dynamickým rozvojom, rýchlymi zmenami a vznikom čoraz zložitejších, previazanejších a bezprostrednejších hrozieb. V súvislosti s tým vzniká celý rad otázok bezpečnostného charakteru a vytvárajú sa nové kvalitatívne možnosti pôsobenia Európskej únie ako globálneho aktéra v oblasti medzinárodnej bezpečnosti. V kontexte bezpečnosti Európskej únie sa do popredia dostávajú pojmy ako strategický prístup či integrácia.

Škvrnda (2010) za fenomén, ktorý vyvolal najrozličnejšie otázky v oblasti medzinárodnej bezpečnosti, označuje globálnu krízu, ktorá vypukla v roku 2008 a vznikla v USA z ekonomických dôvodov najmä vo finančnej sfére. Spája sa s fenoménmi ako globalizácia, ktorá v medzinárodných vzťahoch získala neoliberalnú podobu pod dominantným vplyvom USA a ich spojencov, prechodom časti sveta (najmä najrozvinutejších štátov Západu) do postmoderného štádia vývoja a s vytváraním multipolárneho sveta. Vznik celej škály bezpečnostných otázok podnecuje ďalší rozvoj nového chápania bezpečnosti, ktoré sa začalo vytvárať v 80. rokoch minulého storočia. Charakteristickými črtami nového chápania bezpečnosti sú: rozvoj ako základná podmienka bezpečnosti (za bezpečný sa považuje subjekt, ktorý sa dokáže rozvíjať); multidimenzionálny charakter bezpečnosti – okrem tradičnej bezpečnosti sa v posledných rokoch zdôrazňujú aj ďalšie druhy bezpečnosti ekonomického, prípadne technického charakteru (napríklad surovinová, energetická, počítačová bezpečnosť atď.); rast významu nevojenskej bezpečnosti a riešenie problémov v oblasti bezpečnosti bez použitia násilia v rôznych podobách a rast počtu bezpečnostných aktérov s prevládajúcimi subjektmi neštátneho charakteru (s pozitívnym vplyvom – napríklad mimovládne organizácie, ale aj s negatívnym vplyvom – napríklad skupiny organizovanej trestnej činnosti a teroristické skupiny) (Škvrnda, 2010. s. 704 -705).

„Z hľadiska obsahu nového chápania bezpečnosti má globálna kríza začiatku 21. storočia imanentne bezpečnostný charakter“, keďže k nej došlo aj v dôsledku uprednostňovania ekonomického rastu bez sociálneho rozvoja (Škvrnda, 2010. s. 707). V súvislosti s uvedenou krízou je možné uvažovať o jej možných bezpečnostných následkoch v dvoch oblastiach. Prvou oblasťou nepriaznivého dopadu krízy je oblasť nepriamych následkov súvisiacich predovšetkým s prvkami ekonomickej nestability a úpadku, z ktorých vyplývajú sociálne dôsledky (napríklad rast nezamestnanosti, chudoby, migrácia atď.) Druhou oblasťou sú priame následky ako možná príčina nárastu prvkov napätia v rôznych skupinách alebo regiónoch a medzi nimi navzájom. Pokiaľ ide o makrosociálne (globálne) bezpečnostné hľadisko, vzniká aj problém samotného pôsobenia štátu pri riešení bezpečnostných problémov tejto krízy, keďže jeho pôsobenie smerom zvnútra oslabujú procesy postmoderny a zvonku globalizácia. Hľadajú sa nové spôsoby pôsobenia (zasahovania) štátu v oblasti riešenia bezpečnostných výziev a hrozieb, ktorých prototypom je globálna kríza začiatku 21. storočia.

Zvýrazňuje sa aj potreba analýzy meniaceho sa vzťahu medzi vojenskou a nevojenskou bezpečnosťou v súčasnom svete (Škvrnda, 2010. s.706 -707).

V súvislosti s novými bezpečnostnými hrozbami sa v terminológii bezpečnostných vied a v jazyku sociológie objavil pojem „disponibilná skupina“, ktorý je predmetom skúmania rôznych vedeckých prostredí vrátane sociologických, politických, pedagogických a bezpečnostných otázok (Skrabacz, A. 2021, s.2). Existencia disponibilných skupín ako osobitného druhu sociálnych skupín a vznik nových štruktúr tohto druhu súvisí so vznikom nových ohrození vo viacerých sférach ľudského života, ktoré vyplývajú z historického a spoločenského vývoja a súvisia s dôsledkami vedecko-technických revolúcií, ako aj s procesom globalizácie (Maciejewski, J. – Matis, J. 2017. s.32). Ide o veľmi rozsiahlu oblasť výskumu a v literatúre sú tieto skupiny diskutované a interpretované rôzne. Podľa Bogdalskeho a kol. cieľom činnosti disponibilných skupín je priama, bezprostredná ochrana a obrana spoločnosti pred všetkými hrozbami. Morawski sa domnieva, že ide o špeciálny druh skupiny so štátnou štruktúrou a hierarchiou, v ktorej menšie skupiny tvoria väčšie skupiny. Tento pohľad korešponduje s definíciou Zagórskeho, ktorý uvádza, že sú určené na stabilizáciu systému štátnej moci a jeho ochranu pred vonkajšími hrozbami a katastrofami rôzneho charakteru (Skrabacz, A. 2021, s.2).

Podľa autorov Maciejewského a Matisa „*disponibilné skupiny, vytvárané v sfére bezpečnosti, vykazujú trvalú pripravenosť na špecializované činnosti s ohľadom na svoje kompetencie (disponibilita v úzkom zmysle – tzv. pohotovosť), odlišné od pravidelných činností (disponibilita v širokom zmysle slova), vedených organizovaným, profesionálnym spôsobom, pričom tieto aktivity nie sú niekedy aj z politických dôvodov prístupné verejnosti. Disponibilné skupiny sú štruktúrované zoskupenia, ktoré sú na základe všeobecne stanovených a osobitých spôsobilosti disponibilné a to v širšom význame tohto slova*“ (Maciejewski, J.– Matis, J. 2017. s.29).

Primárnou úlohou disponibilných skupín je predchádzať hrozbám a v prípade ich vzniku zabezpečiť ochranu spoločnosti pred možnými následkami týchto hrozieb či katastrof. Disponibilné skupiny je možné členiť z viacerých aspektov, napríklad z aspektu ich organizácie na:

- Vojenské disponibilné skupiny – osobitnou disponibilnou skupinou je armáda vyznačujúca sa hierarchickou štruktúrou, disciplinovanosťou a kompaktným plnením úloh. V rámci nej existujú menšie celky ako disponibilné skupiny v užšom význame, napríklad vojenská spravodajská služba, vojenská polícia atď. (v Poľsku aj pohraničná stráž). Úlohou vojenských disponibilných skupín je zaistiť vonkajšiu a vnútornú bezpečnosť štátu.

- Polovojenské disponibilné skupiny – ich základnou úlohou je zabezpečenie vnútornej bezpečnosti štátu a rovnováhy v spoločnosti. Nemajú vojenský charakter a nezúčastňujú sa priamej bojovej činnosti. Možno k nim zaradiť políciu, hasičský a záchranný zbor či väzenskú službu a útvary s oficiálne polovojenským charakterom.

- Nevojenské (civilné) disponibilné skupiny – ide o skupiny vytvárané v rámci štátnej správy a samosprávy na základe potrieb spoločnosti v súvislosti s jej kultúrno-historickým vývojom, ktoré fungujú buď na zamestnaneckom princípe, alebo na princípe dobrovoľnosti. Ich úlohou je zaručovať bezpečnosť a ochranu ľudí pred hrozbami rôzneho druhu, ako sú požiare, epidémie, dopravný kolaps atď. Patria sem bezpečnostné a záchranné služby a

disponibilné skupiny, ktoré fungujú na princípe dobrovoľnosti a zabezpečujú ochranu pred hrozbami, ktoré nie sú predmetom činnosti profesionálnych disponibilných skupín (Maciejewski, J.– Matis, J. 2017. s.39 – 40).

Disponibilné skupiny si podľa Bogdalskeho vzhľadom na ťažké prevádzkové podmienky vyžadujú špecifické postupy, výber personálu a metódy prípravy. Na členov disponibilných skupín sa kladú vysoké požiadavky nielen najmä pokiaľ ide o ich odbornú kvalifikáciu a schopnosť efektívne konať v rôznych situáciách a podmienkach, ale zdôrazňuje sa aj potreba ich sociálnych kompetencií na vysokej úrovni so zameraním na ľudské správanie, postoje, spôsob života, tímovú prácu, konanie pod časovým tlakom či motiváciu (Skrabacz, A. 2021). Členovia disponibilných skupín vymedzených vo všetkých systémoch (vojenskom, polovojenskom či nevojenskom) sú teda do istej miery povinní neustále zdokonaľovať a rozvíjať svoje zručnosti, vedomosti, návyky a kompetencie (Maciejewski, J.–Matis, J. 2017. s.50).

Osobitnou kompetenciou členov disponibilných skupín je tzv. „komunikačná kompetencia“ v oblasti cudzieho jazyka, t.j. schopnosť používať jazyk v akejkoľvek situácii a za akýchkoľvek okolností. V posledných rokoch sa čoraz viac zdôrazňuje rozvoj tejto kompetencie na základe okamžitých a reálnych potrieb predovšetkým členov vojenského a polovojenského systému v dôsledku internacionalizácie a globalizácie a v súvislosti s potrebou integrácie ich služobných a zásahových činností v kontexte európskej bezpečnosti.

Ovládanie cudzieho jazyka je nevyhnutné aj v súvislosti s plnením úloh vyplývajúcich z členstva jednotlivých krajín v NATO, EÚ a v iných medzinárodných organizáciách. V platných zákonoch Slovenskej republiky o ozbrojených silách SR sa stanovuje povinnosť plniť úlohy aj mimo územia SR v mnohonárodnom prostredí medzinárodných operácií alebo misií krízového manažmentu v rozsahu medzinárodných zmlúv, ktorými je Slovenská republika viazaná.

SÚČASNÝ SYSTÉM JAZYKOVÉHO VZDELÁVANIA A PRÍPRAVY PROFESIONÁLNYCH VOJAKOV

Systém vzdelávania profesionálnych vojakov Slovenskej republiky (ďalej len „SR“) vychádza z princípu celoživotného vzdelávania v súlade s novým smerovaním európskej vzdelávacej politiky, ktoré vyplynulo zo zasadnutia Európskej komisie v Lisabone v roku 2000. V apríli roku 2007 slovenská vláda schválila Stratégiu celoživotného vzdelávania a celoživotného poradenstva. Jedným z jej výstupov bol prijatý zákon č.568/2009 Z.z. o celoživotnom vzdelávaní a o zmene a doplnení niektorých zákonov.

Po celé obdobie trvania kariéry profesionálneho vojaka sa kontinuálne vykonávajú vzdelávacie a výcvikové aktivity (v rámci kariérneho vzdelávania, ako aj udržiavacej a zdokonaľovacej prípravy) s cieľom pripraviť profesionálnych vojakov na výkon funkcií, do ktorých bude v štruktúre ozbrojených síl SR (ďalej len „OS SR“) v priebehu kariéry ustanovovaný a na úroveň hodnosti spojenou so zastávanou funkciou. Východiskovým legislatívnym dokumentom pre oblasť prípravy a kariérneho vzdelávania profesionálnych vojakov je zákon č. 281/2015 Z.z. o štátnej službe profesionálnych vojakov a o zmene a doplnení niektorých zákonov. Ciele a metódy prípravy ozbrojených síl sú uvedené aj v §9 Zákona č. 321/2002 Z.z. o ozbrojených silách Slovenskej republiky (Belan, L.; Martinská, M.

2021). Požiadavky na znalosť cudzieho jazyka od roku 2015 do roku 2022 stanovoval služobný predpis hlavného služobného úradu č.111/2015 o požiadavkách na vojenskú hodnosť a odborných požiadavkách na výkon funkcie, o úrovni znalosti cudzieho jazyka na vojenskú hodnosť a na výkon funkcie, o spôsobe ich získavania, o podmienkach uznávania požiadaviek na vojenskú hodnosť a odborných požiadaviek na výkon funkcie dosiahnutých pred účinnosťou zákona č.281/2015 Z.z. o štátnej službe profesionálnych vojakov a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení služobného predpisu hlavného služobného úradu č. 30/2016. Služobný predpis hlavného služobného úradu č.111/2015 bol zrušený služobným predpisom hlavného služobného úradu č.109/2022, ktorý nadobudol účinnosť 1.1.2023 okrem článku 3 ods. 4 a 5 a článku 4 ods. 4, ktoré nadobudnú účinnosť 1.1.2024. Požiadavky na znalosti cudzieho jazyka na plnenie úloh Vojenského spravodajstva ustanovuje hlavný služobný úrad osobitným služobným predpisom.²

Medzi ďalšie dokumenty, ktoré sa zaoberajú jazykovou prípravou profesionálnych vojakov, patria smernice (napríklad Smernica pre zabezpečenie výberu, personálne, finančné a zdravotnícke zabezpečenie, personálnu bezpečnosť a hodnotenie stavu pripravenosti profesionálnych vojakov pri vyslaní na plnenie úloh mimo územia SR), stále operačné postupy pre zabezpečenie výberu a profesionálnych vojakov OS SR na plnenie úloh mimo územia SR v zastúpení OS SR v NATO a EÚ, MO SR a GŠ OS SR, politicko-strategické dokumenty MO SR a GŠ OS SR (okrajovo Biela kniha o obrane SR a Doktrína OS SR), opisy činností pre funkcie v rámci medzinárodných operácií a normy alebo publikácie organizácií NATO a BILC.

Jazykovú prípravu (jazykové vzdelávanie) možno považovať za proces, počas ktorého jedinici nadobúdajú vedomosti, zručnosti a návyky v cudzom jazyku. Hlavným cieľom jazykovej prípravy profesionálnych vojakov je rozvíjať ich kompetencie (zručnosti) v cudzom jazyku. Ide predovšetkým o komunikačnú jazykovú kompetenciu, ako aj o interkultúrnu kompetenciu.

V prostredí OS SR jazyková príprava pre profesionálnych vojakov nadväzuje na jazykové vzdelávanie a prípravu poskytované v školskom systéme SR.

Z cudzích jazykov sa vyučujú anglický jazyk, francúzsky jazyk, ruský jazyk a nemecký jazyk. Dominuje výučba anglického jazyka, ktorý je veliacim jazykom NATO a vedúcim oficiálnym jazykom v EÚ. Možno konštatovať, že jazyková príprava profesionálnych vojakov je špecifická, keďže sa podstatne odlišuje od jazykového vzdelávania zabezpečovaného v rámci rezortu školstva, a to najmä z hľadiska svojich cieľov a obsahu a referenčného rámca pre úrovne znalosti cudzieho jazyka³. Z jazykovedného hľadiska sa príprava profesionálnych vojakov od bežnej výučby všeobecnej angličtiny v rezorte školstva SR odlišuje v oblasti lexiky, ktorá je do určitej miery obohatená aj o špecifickú vojenskú terminológiu.

Referenčným rámcom pre systém jazykovej prípravy a preskúšavania v anglickom

² Služobný predpis hlavného služobného úradu č. 109/2022

³ V súlade s koncepciou vyučovania cudzích jazykov v základných a stredných školách z roku 2007 referenčným rámcom pre znalosti cudzieho jazyka je Spoločný európsky referenčný rámec pre jazyky (SERR) - kľúčový dokument Rady Európy EÚ, ktorý slúži ako spoločný európsky základ na vypracovanie koherentných učebných osnov na výučbu jazyka, usmernení na prípravu učebných plánov, jazykových kurzov a skúšok, na tvorbu učebníc. Zabezpečuje zrozumiteľnosť a vzájomné uznávanie kvalifikačných osvedčení, jazykových certifikátov a skúšok (Obžerová, E. Základné pedagogické dokumenty. Európske dokumenty. 2014).

jazyku v rezorte Ministerstva obrany Slovenskej republiky je štandardizačná dohoda NATO STANAG 6001. Štandardizačnú dohodu NATO STANAG 6001 vypracovala organizácia Bureau for International Language Coordination (BILC – Úrad pre medzinárodnú jazykovú koordináciu), ktorá je poradným a konzultačným orgánom NATO v oblasti jazykovej prípravy a otázok testovania v členských štátoch NATO. Cieľom tohto dokumentu je zvýšiť interoperabilitu individuálneho jazykového vzdelávania a prípravy prostredníctvom štandardizácie dosiahnutej spoločným pochopením jazykových deskriptorov a protokolov hodnotenia znalostí jazyka (Patesan, M.; Zechia, D.2018). V súčasnosti je platné 5. vydanie tohto dokumentu z roku 2014. Štandardizované úrovne znalosti cudzieho jazyka sú opísané v dokumente organizácie NATO ATrain – 5 – Language proficiency levels z roku 2016. Jazyková spôsobilosť je vyjadrená štandardizovaným jazykovým profilom (Standardised Language profile – SLP). Tento profil pozostáva zo štyroch číslíc, pričom každá číslica vyjadruje dosiahnutú úroveň znalostí cudzieho jazyka v jednotlivých zručnostiach v poradí: počúvanie s porozumením, ústny prejav, čítanie s porozumením a písomný prejav (napr. SLP 2221). Úroveň znalostí cudzieho jazyka je možné vyjadriť aj pridaním znamienka „+“ k číslici, ak znalosti cudzieho jazyka podstatne prevyšujú požadovanú úroveň 0 – 4, ale nespĺňajú kritériá pre dosiahnutie najbližšej vyššej základnej úrovne znalostí.⁴

Jednotný postup pri zabezpečovaní jazykového vzdelávania a dosahovaní znalosti cudzieho jazyka podľa požiadaviek tejto štandardizačnej dohody upravuje smernica č. 14 Ministerstva obrany SR z 27. februára 2017⁵ o jazykovom vzdelávaní.

Z inštitucionálneho hľadiska jazykovú prípravu príslušníkov OS SR zabezpečuje štáb pre podporu operácií Generálneho štábu OS SR prostredníctvom Jazykového inštitútu GŠ OS SR so sídlom v Liptovskom Mikuláši (2 oddelenia s dislokovanými pracoviskami v Prešove, vo Zvolene, v Trenčíne a v Nitre); AOS gen. M.R. Štefánika v Liptovskom Mikuláši v rámci vysokoškolského vzdelávania, prípadne jazykové školy prostredníctvom externých lektorov a v platených jazykových kurzoch podľa potrieb MO SR a vzdelávacie zariadenia mimo územia SR (The Defense Language Institute English Language Center, Saint Antonio-Lackland, Texas, USA).

JAZYKOVÝ INŠTITÚT GŠ OS SR (JI GŠ OS SR)

Táto inštitúcia realizuje jazykové kurzy predovšetkým v anglickom jazyku a podľa potrieb aj vo francúzskom a ruskom jazyku.

Do jazykových kurzov v anglickom jazyku sú zaradovaní profesionálni vojaci na základe priorít náčelníka GŠ OS SR a aktuálnych potrieb organizačných zložiek v súlade s Plánom jazykových kurzov rezortu obrany na výcvikový rok. Tento plán vychádza z kapacitných možností JI GŠ OS SR. V súčasnosti JI GŠ OS SR podľa informácií získaných rozhovorom s náčelníkom Skupiny plánovania a podpory zabezpečuje realizáciu týchto typov jazykových kurzov:

- Intenzívne jazykové kurzy ukončené skúškou podľa štandardizačnej dohody NATO STANAG 6001 (úroveň SLP 1, 2 a 3); pričom profesionálny vojak, ktorý je navrhnutý na

⁴ Smernica č. 14 Ministerstva obrany SR z 27. februára 2017 o jazykovom vzdelávaní.

⁵ Smernica bola aktualizovaná 6.novembra 2018.

vyslanie do tohto typu kurzu, musí pred nástupom do jazykového kurzu absolvovať vstupné preskúšanie preukazujúce úroveň jeho znalosti cudzieho jazyka. Po ukončení štúdia v intenzívnom jazykovom kurze profesionálni vojaci vykonajú jazykovú skúšku v určenom termíne. Týmto kurzom je pridelená najvyššia hodinová dotácia.

- Intenzívne špecializované jazykové kurzy (pred prípravou na konkrétnu operáciu mimo územia SR, spravidla trvajú 3 týždne a obsah učiva vyplýva z požiadaviek veliteľa); účastníci kurzov majú absolvovanú skúšku podľa NATO STANAG 6001. Ide o jednorazové a krátkodobé jazykové kurzy spravidla v trvaní 2-3 týždne.

- Extenzívne jazykové kurzy - zabezpečujú sa pre všetky útvary OS SR podľa ich požiadaviek s cieľom zabezpečiť potreby útvaru (napríklad príprava na preskúšanie podľa normy STANAG 6001; jazykové kurzy pre profesionálnych vojakov predurčených na prácu v medzinárodnom prostredí - najmä zručnosť „hovorenie“; špecifická jazyková príprava pre pilotov - preškolenie na iný druh techniky; jazyková príprava z pohľadu jazykovej spôsobilosti deklarovaných jednotiek - plnenie národných cieľov MKM. Tieto jazykové kurzy sa realizujú na báze spolupráce s externými lektormi. Účastníci kurzov sú rôzni – účastníci s ukončenou skúškou podľa NATO STANAG 6001 alebo bez vykonanej skúšky. Kapacitné možnosti jazykových kurzov sú obmedzené na približne 14 účastníkov. Ide o krátkodobé jazykové kurzy. Účastníci nie sú do kurzov zaraďovaní podľa hodnoty, realizuje sa pre poddôstojníkov aj dôstojníkov.

- Dištančné jazykové kurzy – realizujú sa formou e-learningu (systém ILIAS) a sú zamerané na špecializovanú prípravu (účasť na misiách) v prípade mimoriadnych situácií (napríklad počas pandémie súvisiacej s ochorením COVID-19).

- Kombinované jazykové kurzy - sú kombináciou e-learningu (systém ILIAS) a prezenčnej výučby v trvaní 2+2 týždne. Organizujú sa pre špecializovaný vojenský personál, konkrétne pre pilotov, ktorí sú následne preskúšaní s cieľom získať certifikát o úrovni znalosti anglického jazyka formou testu ECL. Účastníci kurzov musia mať predtým vykonanú skúšku podľa normy NATO STANAG 6001 na úrovni SLP 1 -2.

- Jazykový kurz ZKVA (základný kurz všeobecnej a vojenskej angličtiny - určený pre úplných začiatocníkov v trvaní 7 – 8 týždňov (za posledné 3 roky sa nerealizoval).

- Jazykový kurz ŠKVA (špecializovaný kurz vojenskej angličtiny) - realizuje sa najmä pre letecký personál v trvaní 2 – 3 týždne. Účastníci jazykového kurzu musia mať absolvovanú skúšku podľa štandardizačnej dohody NATO STANAG 6001 na úrovni SLP 2 – SLP 3.

AKADÉMIA OZBROJENÝCH SÍL GENERÁLA M.R. ŠTEFÁNKA (AOS) V LIPTOVSKOM MIKULÁŠI

AOS poskytuje jazykovú prípravu v oblasti anglického jazyka pre kadetov vysokoškolského štúdia – budúcich dôstojníkov OS SR. Príprava sa zabezpečuje už od prvého ročníka bakalárskeho študijného programu. Nadväzuje na jazykové vzdelávanie, ktoré študenti vysokoškolského štúdia absolvovali počas ich stredoškolského štúdia. Cieľom výučby je pripraviť kadetov vojenského vysokoškolského štúdia na úspešné zvládnutie jazykovej skúšky v súlade so štandardizačnou dohodou NATO STANAG 6001, ktorú absolvujú v piatom semestri v rámci ich bakalárskeho štúdia. Kadeti jednotlivých ročníkov sú rozdelení do

viacerých skupín na základe vstupného preskúšania použitím testu ALCPT⁶, ktorý na tento účel poskytuje JI GŠ OS SR.

V súlade so štandardizačnou dohodou NATO STANAG 6001 sa jazyková príprava kadetov v anglickom jazyku v bakalárskom stupni vysokoškolského štúdia zameriava na rovnomerný rozvoj štyroch jazykových zručností: hovorenie a písanie (aktívne zručnosti) a počúvanie a čítanie s porozumením (pasívne zručnosti). Kadeti počas bakalárskeho štúdia absolvujú výučbu anglického jazyka v rámci predmetu Anglický jazyk I. – V. s časovou dotáciou 42 hodín/semester.

Cieľom jazykovej prípravy u kadetov je dosiahnutie úrovne SLP 2, tzv. funkčnej znalosti jazyka vo všetkých uvedených zručnostiach. Rozvoj jazykových zručností je zameraný aj na aktívne osvojenie si špecifickej vojenskej terminológie, ktorej ovládanie je pre budúcich dôstojníkov nevyhnutné.

S cieľom pripraviť kadetov Akadémie ozbrojených síl generála M.R. Štefánika na úspešné zvládnutie zručností počúvanie a čítanie s porozumením sa pri výučbe využíva aj test ALCPT a tzv. Mock test v spolupráci s JI GŠ OS SR, ktoré obsahujú podobné úlohy v porovnaní so záverečným testom, ktorí študenti absolvujú v piatom semestri vysokoškolského štúdia.

Po ukončení bakalárskeho štúdia AOS generála M.R. Štefánika takisto zabezpečuje vzdelávanie v anglickom jazyku v magisterskom, inžinierskom a doktorandskom stupni štúdia.

V rámci II. stupňa vysokoškolského štúdia sa vyučuje anglický jazyk formou konverzácií v anglickom jazyku pre študijné odbory Bezpečnosť a obrana štátu; Elektronické zbraňové systémy; Vojenské spojovacie a informačné systémy; Zbraňové systémy, zbrane a ich časti. Vyučujú sa tieto predmety: Konverzačné cvičenia AJ I.-V. (pre začiatočníkov s časovou dotáciou 20 hodín/semester); Konverzačné cvičenia AJ I. – V. (pre pokročilých s časovou dotáciou 20 hodín/semester); Konverzačné cvičenia AJ – výber (pre všetky študijné programy s časovou dotáciou 28 hodín/semester) a Špecializačná odborná príprava AJ I.-II. (pre študentov študijného programu VSIS s časovou dotáciou 28 hodín/semester). Výučba anglického jazyka sa poskytuje aj študentom III. stupňa vysokoškolského štúdia v rámci predmetu Odborný cudzí jazyk AJ I – II (pre študentov EVSIS s časovou dotáciou 46 hodín/semester a s časovou dotáciou 50 hodín/semester pre študentov EZSČ).⁷ Cieľom výučby odborného jazyka je, aby študenti získali aj odbornú jazykovú kompetenciu súvisiacu s ich odborom štúdia (KSVJ, 2022).

AOS okrem jazykovej prípravy pre kadetov vysokoškolského štúdia – budúcich vojenských profesionálov, poskytuje dvakrát ročne (na jeseň a na jar) aj jazykovú prípravu v oblasti anglického jazyka pre účastníkov jazykového kurzu v rámci Medzinárodného kurzu pre štábnych dôstojníkov (INTERNATIONAL STAFF OFFICER'S COURSE – ISOC). Účastníci kurzov pochádzajú z rôznych členských štátov organizácie NATO, ako aj z krajín,

⁶ ALCPT testy zostavuje The Defense Language Institute English Language Center so sídlom na základni v Saint Antonio – Lackland v Texase, USA. Toto stredisko od roku 1964 zabezpečuje jazykovú prípravu v anglickom jazyku, ktorá priamo súvisí s vojenským obsahom pre edukantov z celého sveta (nielen pre profesionálnych vojakov, ale aj pre lektorov a učiteľov). Dostupné na internete: <https://www.jbsa.mil/News/News/Article/1799108/defense-language-institute-building-a-bridge-with-english/>

⁷ Dostupné na internete: <http://archiv.aos.sk/struktura/katedry/ksvj/index.php?go=3>

ktoré nie sú členmi tejto organizácie. Výučba je zameraná na všeobecný anglický jazyk a na odbornú terminológiu tak, aby účastníci boli schopní zvládnuť plánovanie a vykonávanie vojenských operácií v súlade s normami NATO v celom spektre konfliktov v medzinárodnom prostredí (Nagyová, L. 2019). Realizácia jazykovej prípravy v oblasti anglického jazyka je schematicky znázornená na ďalej uvedenom obrázku 1.

AKTUÁLNE PROBLÉMY SÚČASNÉHO SYSTÉMU JAZYKOVEJ PRÍPRAVY PROFESIONÁLNYCH VOJAKOV

V kontexte členstva Slovenskej republiky v euroatlantických štruktúrach sa zdôrazňuje predovšetkým nevyhnutnosť profesionalizmu na základe zjednotenia kompetentnosti a kvalifikácie a zmeny štýlu práce vojenských profesionálov (Belan, L.; Martinská, M. 2021). V súvislosti s tým sa prehodnocujú aj súčasné systémy prípravy profesionálnych vojakov. Nie je tomu inak ani v oblasti jazykovej prípravy profesionálnych vojakov.

Aktuálnymi problémami a výzvami jazykovej prípravy profesionálnych vojakov sa zaoberajú aj vyučujúci z partnerských vojenských univerzít AOS gen. M.R. Štefánika, prípadne lingvisti z iných univerzít na základe svojej pedagogickej praxe alebo realizovaných výskumov medzi vojenskými profesionálmi zúčastňujúcimi sa vojenských či nevojenských operácií a misií. Hoci sa príspevky rôznych autorov k tejto problematike líšia, ich spoločnou charakteristikou je to, že vo vojenskom prostredí zdôrazňujú význam výučby predovšetkým anglického jazyka, ktorý označujú pojmom „lingua franca“⁸ v prostredí vojenských operácií. Môžeme konštatovať, že anglický jazyk je nástrojom zabezpečujúcim úspešnú komunikáciu v mnohonárodnom prostredí. Profesionáli v oblasti výučby anglického jazyka pre profesionálnych vojakov ďalej zdôrazňujú potrebu nájsť spôsob na zefektívnenie výučby anglického jazyka pre vojenských profesionálov, najmä účastníkov zahraničných operácií a misií. Zdôrazňuje sa aj potreba rozvíjania interkultúrnej kompetencie.

V akademickom prostredí sa zdôrazňuje potreba reformy výučby vojenských profesionálov. Napríklad Stefan-Ioan Hila z partnerskej univerzity AOS gen. M.R. Štefánika „Nicolae Bălcescu” v Sibiu v Rumunsku vo svojom príspevku zdôrazňuje potrebu transformácie z výučby orientovanej na učiteľa, ktorý sprostredkováva poznatky, na výučbu orientovanú na študenta a nevyhnutnosť zaoberať sa návrhom nového kurikula, teda obsahu vzdelávania v oblasti výučby anglického jazyka (Hila, S.2020). Kolektív lingvistov z Národnej univerzity obrannej technológie v Číne konštatuje, že výučba vojenského cudzieho jazyka sa javí ako nedostatočne vojensky orientovaná z hľadiska obsahu výučby, metód výučby a noriem na vyhodnocovanie výsledkov. Univerzálny model výučby nespĺňa požiadavku na výučbu cudzieho jazyka ako jazyka na špecifické účely, nie je prispôsobený aktuálnym potrebám v armáde. Východisko predstavuje rozloženie cieľa jazykovej kompetencie odvodeného od potrieb armády na čiastkové ciele, ktoré budú zosúladené s osobitným obsahom výučby a metódami (Meng Li. a kol. 2020). Vyučujúci anglického jazyka na Univerzite obrany v Brne v Českej republike uskutočnili výskum v rámci medzinárodného projektu s názvom „*Stav*

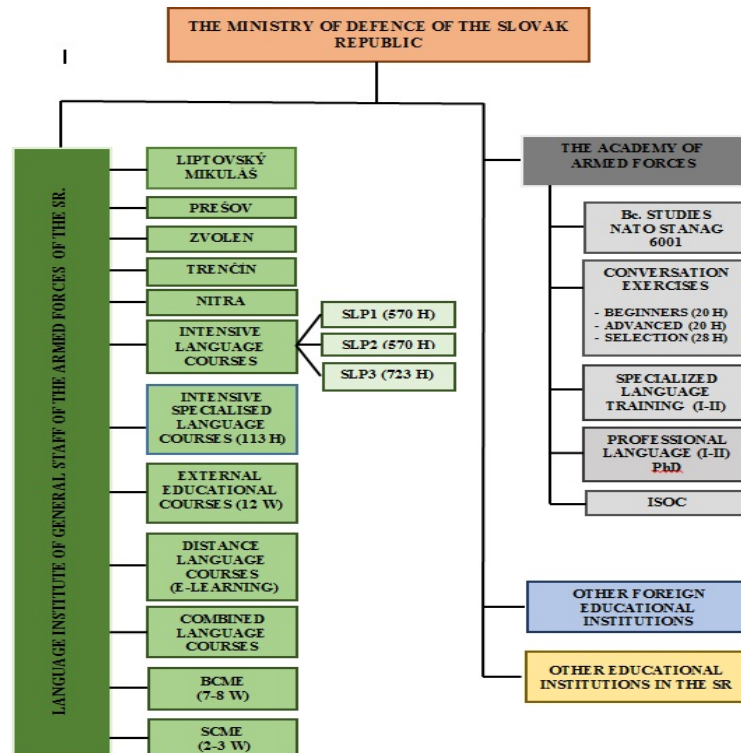
⁸ Lingua franca sa stáva akýmsi esperantom dnešných čias – ide o dorozumievací jazyk na komunikáciu s hovoriacimi, ktorých materinským jazykom je iný jazyk ako angličtina. Angličtina ako dorozumievací jazyk je taká rôznorodá, akí rôznorodí sú jej používatelia. Pozri bližšie: Jesenská, P. Jazyková politika a jazyková situácia v EÚ s ohľadom na angličtinu ako jazyk lingua franca.2018.

a zmeny v jazykovej kompetencii vojenských profesionálov“, z ktorého výsledkov vyplynulo, že medzi najčastejšie problémy v oblasti jazykovej prípravy z pohľadu respondentov patrili: absolvovanie len univerzálneho výcviku pred nasadením do misie vrátane jazykovej prípravy, ktorú považovali za nedostatočnú (išlo o jednorazovú prípravu); jazyková príprava formou realizácie kurzov na dosiahnutie požadovanej úrovne znalosti cudzieho jazyka podľa NATO STANAG 6001 bola podľa respondentov nepostačujúca; celoživotné vzdelávanie vojakov v cudzom jazyku sťažuje nedostatok osobitých študijných materiálov s vojenskou terminológiou či terminológiou vojenského a krízového manažmentu (Čechová, I.; Beránková, J.; Zerzánová, D. 2014).

Zastávame názory vyučujúcich a lingvistov v oblasti jazykovej prípravy pre profesionálnych vojakov vo všetkých uvedených prípadoch.

Problematické oblasti sa vyskytujú aj v súčasnom systéme jazykovej prípravy profesionálnych vojakov v OS SR. Dôkazom toho je aj pripravovaná koncepcia jazykovej prípravy profesionálnych vojakov, ktorú aktuálne pripravuje Ministerstvo obrany SR a podieľajú sa na nej zástupcovia SELUZ, JI GŠ OS SR a AOS. Podnetom na vypracovanie tejto koncepcie boli predovšetkým neuspokojivé počty profesionálnych vojakov schopných komunikovať v anglickom jazyku vo všeobecnosti (nehovoriac o odbornej komunikácii v prípade vyslania do mnohonárodnej operácie alebo misie), konkrétne nízke percentá úspešnosti vykonania jazykových skúšok podľa štandardizačnej dohody NATO STANAG 6001 (SLP 1-3). Súčasťou tejto koncepcie sú aj návrhy opatrení na zefektívnenie jazykovej prípravy. Na základe dostupných informácií sme vykonali analýzu systému jazykovej prípravy profesionálnych vojakov a vyšpecifikovali tieto problémové oblasti:

- jazyková príprava profesionálnych vojakov, najmä dôstojníkov, nie je diferencovaná (podľa vojenskej odbornosti – tzv. odborná jazyková príprava alebo podľa vojenskej funkcie – tzv. špecializovaná jazyková príprava),
- príprava dôstojníkov, ktorí sú plánovaní do konkrétnych vojenských operácií či misií, nie je diferencovaná a dostačujúca (krátkodobé a kapacitne obmedzené špecializované kurzy),
- v jazykovej príprave pre profesionálnych vojakov sa neuplatňuje princíp celoživotného vzdelávania (v porovnaní s kariérnymi kurzami zameranými na rozvoj vojenských kompetencií sa nerealizuje zdokonaľujúca a udržiavacia jazyková príprava).

Obrázok 1 - Realizácia jazykovej prípravy príslušníkov ozbrojených síl Slovenskej republiky
Zdroj: vlastné spracovanie

ZÁVER

Uvedené problémové oblasti predstavujú aktuálne výzvy v oblasti jazykovej prípravy profesionálnych vojakov (z pohľadu disponibilných skupín ide o členov vojenských disponibilných skupín), ktoré je potrebné naliehavo riešiť. V súčasnom bezpečnostnom prostredí je nevyhnutné, aby títo členovia disponovali takou komunikačnou kompetenciou, ktorá zodpovedá požadovanej úrovni ovládania anglického jazyka v súlade s potrebami na vykonávanie zastávanej/ plánovanej funkcie počas výkonu ich štátnej služby v podmienkach SR a v prípade potreby aj počas plnenia ich služobných úloh mimo územia SR. Kvalitná jazyková príprava príslušníkov ozbrojených síl vzhľadom na status anglického jazyka vo vojenskom prostredí ako jazyka lingua franca, respektíve pracovného nástroja, výrazne ovplyvňuje pripravenosť a samotnú činnosť vojaka v nasadení. Vzhľadom na problémové oblasti špecifikované na základe analýzy systému jazykovej prípravy profesionálnych vojakov vykonanej z dostupných zdrojov (z teoretických dokumentov, rozhovorov i vlastnej pedagogickej praxe) zastávame názor, že súčasný systém jazykovej prípravy v rezorte Ministerstva obrany SR je potrebné prehodnotiť a skvalitniť. Domnievame sa, že je nevyhnutné realizovať diferencovanejšiu jazykovú prípravu - odbornú jazykovú prípravu, ako aj o špecializovanú jazykovú prípravu (na špecifické účely) doplnením súčasného systému jazykovej prípravy o nové typy jazykových kurzov. Doplnením jazykových kurzov odbornej a špecializovanej angličtiny, udržiavacích kurzov, kurzov zdokonaľovacej prípravy a to v prezenčnej, dištančnej a kombinovanej forme by sa zabezpečila realizácia jazykovej prípravy príslušníkov OS SR na báze celoživotného vzdelávania.

*Tento článok odporúča na publikovanie vo vedeckom časopise Mladá veda:
mjr. Mgr. Mária Ferenciková, PhD.*

Použitá literatúra

1. BELAN, Lubomír a Mária MARTINSKÁ, 2021. *Súčasný systémy prípravy profesionálnych vojakov v podmienkach OS SR*. In *Nové trendy profesijnej prípravy a kariérny rozvoj profesionálnych vojakov: zborník príspevkov z medzinárodnej vedeckej konferencie*. Liptovský Mikuláš: AOS. ISBN 978-80-8040-605-9. s. 204-226.
2. BINDEROVÁ, Martina a Iveta NOVÁKOVÁ, 2014. *Analýza jazykového vzdelávania ako súčasť celoživotného vzdelávania príslušníkov služby hraničnej polície v európskom kontexte*. [online]. [citované 2022-11-08]. Bratislava: Akadémia Policajného zboru.
3. Dostupné na internete: <https://www.akademiapz.sk/sites/default/files/OVVP/PTP/2014/2/003%20BINDEROV%C3%81%2C%20OV%C3%81KOV%C3%81%20%20Analyza%20jazykoveho%20vzdelavania%20HCP.pdf>
4. ČECHOVÁ, Ivana.; Jana BERÁNKOVÁ, J. a Dana ZERZÁNOVÁ, 2014. *Language Competence for Professional Life*. In *Foreign language competence as an integral component of the university graduate profile: conference proceedings from the 4th international conference*. [online]. Brno: Univerzita obrany. [citované 2022-11-09]. Dostupné na internete: https://www.unob.cz/cjv/Documents/konference2014/CD_verze_Sbornik_2014_upraveny.pdf ISBN 978-80-7231-981-7.
5. HILA, Stefan-Ioan, 2020. *Multinational military operations: The Role of English Language in Global Coordination*. In *SECOSAFT 2020 – The 25th Student's international conference*. [online]. Sibiu: Nicolae Bălcescu Land Forces Academy of Sibiu. [citované 2022-09-11]. Dostupné na internete: <https://www.armyacademy.ro/sesiuni/secosaft2020/sectiuni/SECTION%207%20FOREIGN%20LANGUA GES.pdf>
6. JESENSKÁ, Petra, 2018. *Jazyková politika a jazyková situácia v EÚ s ohľadom na angličtinu ako jazyk lingua franca*. Banská Bystrica: Belianum, vydavateľstvo Univerzity Mateja Bela. 110 s. ISBN 978 -80-557-1411-0.
7. KATEDRA SPOLOČENSKÝCH VIED A JAZYKOV Akadémie ozbrojených síl gen.M.R. Štefánika v Liptovskom Mikuláši [online]. 2022. [citované 2022-09-28]. Dostupné na internete: <http://archiv.aos.sk/struktura/katedry/ksvj/index.php?go=3>
8. MACIEJEWSKI, Jan a Jozef MATIS, 2017. *Sociologická analýza disponibilných skupín*. Liptovský Mikuláš: AOS. ISBN 978-80-89282-56-2.
9. MENG Li et al., 2019. *Thoughts about Foreign Language Teaching Planning Reform in Military Academies*. In *Open Journal of Social Sciences*. [online]. s. 491-498. [citované 2022-09-29]. Dostupné na internete: https://www.researchgate.net/publication/332116214_Thoughts_about_Foreign_Language_Teaching_Planning_Reform_in_Military_Academies
10. NAGYOVÁ, Lenka, 2019. *Význam výučby anglického jazyka pre kadetov Akadémie ozbrojených síl generála M.R. Štefánika*. In *Manažment ľudských zdrojov v ozbrojených silách, bezpečnostných a záchranných zboroch: zborník príspevkov z medzinárodnej vedeckej konferencie*. Liptovský Mikuláš: AOS, 2019. ISBN 978-80-8040-579-3. pp.303-216-222.
11. OBŽEROVÁ, Eva, 2014. *Základné pedagogické dokumenty. Európske dokumenty*. [online]. Bratislava: Metodicko-pedagogické centrum. 57 s. [citované 2022-11-08].
12. Dostupné na internete: https://archiv.mpcedu.sk/sites/default/files/publikacie/e_obzerova_zakladne_pedagogicke_dokumenty_euro pske_dokumenty.pdf
13. PATESAN, M. a D. ZECHIA, 2018. *Foreign Language Education in the Military*. In *International conference Knowledge-based organization*. [online]. vol. 24, no. 2 [citované 2022-09-28]. s. 351-355. Dostupné na internete: <https://sciendo.com/article/10.1515/kbo-2018-0114>
14. SKRABACZ, Aleksandra, 2021. *Migrations As a Challenge for Dispositional Groups in Polish and European Comparative Perspectives*. In *Journal of Eastern Europe Research in Business and Economics*. Vol. 2021 (2021). Article ID 290391. DOI: 10.5171/2021.290391 [online]. [citované 2022-11-18]. 14 s. Dostupné na internete: <https://ibimapublishing.com/articles/JEERBE/2021/290391/>

15. *Služobný predpis č.111/2015 o požiadavkách na vojenskú hodnosť a odborných požiadavkách na výkon funkcie, o úrovni znalosti cudzieho jazyka na vojenskú hodnosť a na výkon funkcie, o spôsobe ich získavania, o podmienkach uznávania požiadaviek na vojenskú hodnosť a odborných požiadaviek na výkon funkcie dosiahnutých pred účinnosťou zákona č. 281/2015 Z.z. o štátnej službe profesionálnych vojakov a o zmene a doplnení niektorých zákonov.* Bratislava: Hlavný služobný úrad. 2015. 13 s.
16. *Služobný predpis č.109/2022 o požiadavkách na vojenskú hodnosť a odborných požiadavkách na výkon funkcie, o úrovni znalosti cudzieho jazyka na vojenskú hodnosť a na výkon funkcie, o spôsobe ich získavania, o podmienkach uznávania požiadaviek na vojenskú hodnosť a odborných požiadaviek na výkon funkcie dosiahnutých pred účinnosťou zákona č. 281/2015 Z.z. o štátnej službe profesionálnych vojakov a o zmene a doplnení niektorých zákonov.* Bratislava: Hlavný služobný úrad. 2022. 12 s.
17. *Smernica Ministerstva obrany Slovenskej republiky č. 14/2017 z 27. februára 2017, zo 6. novembra 2018 o jazykovom vzdelávaní.* Bratislava: Ministerstvo obrany SR. 2017. 7 s.
18. ŠKVRNDA, František, 2010. *Bezpečnostné aspekty a súvislosti globálnej krízy začiatku 21. storočia.* In *Riešenie krízových situácií v špecifickom prostredí: zborník príspevkov z konferencie Fakulty špeciálneho inžinierstva Žilinskej univerzity.* Žilina. 2010. s. 703 - 709 . [online]. [citované 2022-11-25]. Dostupné na internete: https://new.fbi.uniza.sk/uploads/Dokumenty/weby/rks-archiv/2010/articles/clanky/Skvrnda_.pdf
19. *Zákon č. 281/2015 Z.z. o štátnej službe profesionálnych vojakov a o zmene a doplnení niektorých zákonov.* 2015. [online]. [citované 2022-09-28]. Dostupné na internete: <https://www.zakonypreludi.sk/zz/2015-281>
20. *Zákon č. 568/2009 Z.z. Zákon o celoživotnom vzdelávaní a o zmene a doplnení niektorých zákonov.* 2009. [online]. [citované 2022-09-28]. Dostupné na internete: <https://www.zakonypreludi.sk/zz/2009-568>

Mladá veda

Young Science

ISSN 1339-3189